ZATČENÍ JANA KŘTITELE A JEŽÍŠŮV KŘEST

Původ materiálu
Dana Rotkovská
Pořadí v lekci
8

Žalmy 29:4 Hospodinův hlas je plný moci, Hospodinův hlas je plný důstojnosti.

Liturgické čtení-L 3,15-16.21.22

Klíčové pojmy, dobové a textové souvislosti

- **Mesiáš** - ústřední postava v židovském náboženství, s níž je spojováno očekávání (3,15) záchrany, spásy, změny k lepšímu v životě lidu Božího (často i v politických souvislostech). Mesiáš, Kristus, Spasitel – termíny, vyjadřující záchranu přicházející od Boha. Příchod Mesiáše (Hospodinova Pomazaného) má být provázen návratem ke spravedlnosti a poslušnosti Božím zákonům; očekávání Mesiáše (příprava na jeho příchod) spočívá, má se projevit, ve srovnání křivd a vyrovnání sociálních rozdílů (Lk3,4-6). To je správná reakce na zvěst o příchodu Mesiáše. Lukáš staví do kontrastu reakci lidu, vojáků, celníků, kteří jako odezvu na jeho kázání a napomínání se ptají „co máme dělat“ a nechávají se pokřtít na znamení odpuštění hříchů, s reakcí Herodovou, který na Janovo napomínání odpovídá tím, že jej dá uvěznit. (Píšu ti to takhle polopatě, milý Theofile, abys nebyl překvapen, až se setkáš s tím, že odezva na zvěst evangelia může být různá, až hrůzná).

- **Herodes** - za „mesiáše“ by se tehdy rád pasoval kdekdo (Jan Křtitel tomuto pokušení nepodlehl), včetně Heroda Velikého, jenž dal luxusně obnovit a opravit chrám v Jeruzalémě. Herodes, jehož má na mysli Lukáš, je Herodes Antipas, syn Heroda Velikého. I on byl kruťas a intrikán jako jeho otec, ale zdaleka nedosahoval jeho státnických schopností ani vlivu. Herodes Antipas byl pouhým „čtvrťákem“ (drobným), což znamená, že spravoval jen menší území. Byl patrně velmi zchytralý člověk (Ježíš jej nazývá „liškou“; Lk 13,22), který neměl příliš vysoké ponětí o mravnosti. Herodiada, která se stala jeho milenkou, ač byla jeho dvojnásobnou příbuznou, byla ctižádostivá žena, na jejíž žádost (Mk6,24-28, prp. i Lk 3,19) byl Jan Křtitel popraven. Herodes i Herodiada skončili svou kariéru neslavně: na pokyn císaře Caliguly byli posláni do vyhnanství do Lyonu, kde oba zemřeli. (BS-Novotný, s. 204-5)

- **já vás křtím vodou** - Jan připomíná, že jeho úloha je skromná – vyzývá k pokání; nemá a ani si neosobuje spasitelnou (záchrannou) moc. Jan si na Mesiáše nehraje. Nechce být populární,

nechce pozornost lidí soustředit na sebe, ale na Přicházejícího. Svou pozici vedle Ježíše vidí dokonce jako nižší, než je pozice otroka, rozvazujícího obuv svému pánu. Lidé mají pochopit, že to, co Jan pro ně činí a co má váhu (protože za ním chodí), je nic ve srovnání s tím, co bude činit Mesiáš. Jan volá k vyznání vin. Mesiáš je ten, kdo bude soudit (což si ho, Theofile, představ jako hospodáře po žních na mlatě, jak to má všechno „pevně v rukou“, jako lopatu, kterou spolehlivě dostane obilí na sýpku, kdežto plevy půjdou do... ohně). Jan odpověděl na eschatologické očekávání (přichází, který bude křtít v Duchu svatém a ohni).

- **Herodes Jana zavřel** - znamená to, že zmařil očekávání, že umlčel tohle evangelium? Ne, protože

se stalo, že byl pokřtěn Ježíš - a hlas na poušti vystřídal hlas z nebe. Bez důležitosti není ani zmínka, že se Ježíš modlil: evangelista nám teď dává nahlédnout do jeho vztahu k Otci. Není to scéna pro čumily!

- **zalíbilo se mi** - viz Lk 12,32; 1Kor 1,21; Ga 1,15 (že se Bohu zalíbilo spasit - poznáváme a potkáváme v příběhu Syna); Sd 15,18 ; 2Sa 22,20; Ž 147,10-11. Co my jako posluchači (spíš než diváci) téhle scény, smíme slyšet? - Že „lidem Boží zalíbení“ (Lk2,14), bude k nám přicházet přes tohoto Ježíše. Díky tomu, nad kterým se „otevřelo“ (v.21), my víme, že máme otevřeno k Bohu! Znamením toho je Duch svatý sestupující jako holubice (radost na ni pohledět) – duch nových počátků, tak jako bude radost pohledět na ty, kterým Ježíš umožní znova začít. Nebude konat rituály, ale bude křtít Duchem svatým – bude dávat lidem zakoušet toho ducha nových počátků. Bude probouzet víru: vést k pravdivému pohledu – k pokání a očekávání. Právě tenhle a takhle ztělesní spásu (jako holubice tady ztělesňuje přítomnost Boží).

- protržená nebesa**znamenají průlom, prolomení neprostupné hranice, která odděluje člověka od Boha. Bůh ji prolamuje viditelně a slyšitelně: Bůh se zjevuje a sám rozhodne, v jaké podobě o sobě dá vědět. V tomto případě se Hospodin objevuje v podobě živočicha. Žádná nadpřirozená bytost. Zvolil** podobu holubice**. Prostřednictví živého tvora, jehož se nijak zvlášť neváží me. Pro nás jsou holubi dnes spíš už jen škůdci na památkových objektech; v době Jana Křtitele však se jich užívalo jako zástupné oběti. Bůh se zde zjevuje ve tvoru, užívaném k oběti. Nebere na sebe Hospodin dobrovolně podobu obětního zvířete, aby nám jemně naznačil, že cesta k němu nevede přes oběť zvířete? Že naše cesta k němu je možná jen tím, že on sám přijde k nám? Nesděluje zde Hospodin, že mu na člověku záleží, a že na sebe přijme podobu obětního zvířete, aby ke smíření, k vykoupení, ke vzkříšení a novému životu s Bohem mohlo vůbec dojít? Neslyšíme totéž z Janových úst, když Ježíše nazývá Beránkem Božím, který snímá hřích světa (J 1,29)?**

ÚSKALÍ TEXTU

Nenechte se zmást tím, že Lukáš nejprve hovoří o Janově uvěznění a až poté vypráví o Ježíšově křtu. Vyprávějte v nepřerušeném sledu. Uvěznění patří k vystoupení Jana Křtitele a uzavírá je. Je ale zřejmé, že Ježíš byl Janem pokřtěn ještě před jeho uvězněním. Při Ježíšově křtu si ti dva „předali štafetu“. Hlas volajícího na poušti Lk 3,4 je sice (potom) násilně umlčen (zásahem Heroda, zemského vládce, pouhého „čtvrťáka“), je ale (už) vystřídán hlasem z nebe Lk 3,22 (zásahem Hospodina, Pána nebe i země).

METODICKÉ POKYNY k obrázku

Obrázek můžete použít jak v úvodu, tak po výkladu. V prvním případě položte větu z obrázku dětem jako otázku: Co ani vězením nekončí? Potom se ptejte, proč je asi na obrázku holubice. Nechte pak děti najít odpověď, která na úvodní otázku odpovídá a je s holubicí spojena. Následně jim vyprávěním příběhu přibližte, jak to konkrétně může vypadat. V druhém případě se také nejdřív větou z obrázku ptejte, jak by na základě vyprávění odpověděly. Přitom neodpovídejte sami, ale nechte děti, aby si odpověď nakonec v obrázku našly.

POMŮCKY

- křestní matriky (podívejte se s dětmi, kdy byly pokřtěny, všimněte si, zda jsou tam zapsáni i lidé pokřtění v dospělosti)

MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU

pro mladší školní věk:

Máte rádi, když vás druzí lidé chválí? Umíte přiznat, i když se vám něco podařilo, že někdo druhý to umí mnohem líp?

Použijete-li navrženou motivaci, můžete navázat vyprávěním, že Jan Křtitel byl mimořádná osobnost, veliký Boží služebník, ale byl také mimořádně pokorný. Věděl, že má svůj úkol – být hlasem volajícím na poušti, zvoucím lidi k záchraně, ale že on sám je příliš slabý na to, aby někoho dovedl zachránit. Proto odkazoval na „někoho silnějšího“, kdo tuto moc má.

pro střední a starší školní věk:

Už jste byli na koncertě, kde vystupovala předkapela a hlavní kapela? Kdo tam byl důležitější, kdo měl větší úspěch, na koho se posluchači víc soustředili?

Navrženou motivaci můžete použít v tom smyslu, že Jan Křtitel byl „předskokan“ Ježíšův, který měl také posluchače správně „naladit“, ale hlavní pozornost nestrhoval na sebe, odkazoval k „někomu silnějšímu“.

OSNOVY VYPRÁVĚNÍ

a) pro mladší školní věk:

I. Motivace

II. Jan není Mesiáš, odkazuje na Mesiáše silnějšího, s lopatou

III. Jan káže radostnou zvěst a napomíná

IV. Herodes se mstí

V. Bůh miluje Ježíše

b) pro střední a starší školní věk

I. Motivace

II.O Mesiáše jde především

III. Jan křtí vodou, Mesiáš bude křtít ohněm a Duchem svatým; Jan káže a napomíná, Mesiáš bude soudit

IV. Janova kritika se nezastavuje ani před mocnými, odveta na sebe nenechá dlouho čekat

V. Hlas z pouště střídá hlas z nebe

VI. S Janem to nekončí, v Ježíši to naplno vstupuje („to“ = přibližování království Božího)

VII. Hospodinovo slovo je spjato s Ježíšem (můj milovaný Syn)

VIII. Být Bohu blízko znamená mít rád Ježíše

VYPRÁVĚNÍ

I. MOTIVACE

Máte rádi, když vás druzí chválí? Když se vám něco podařilo, umíte přiznat, že někdo druhý to umí ještě líp? Není divu, jestli řeknete, že ne. Tohle je totiž nesnadné nejenom pro děti, ale i pro dospělé. Poznáte lecjaké výjimečné osobnosti. Lidi s mimořádným nadáním a schopnostmi, které druzí oceňují. Ale ne každý takový člověk dokáže být zároveň skromný. Pokorný. To znamená, že nepotřebuje být stále středem pozornosti. Nešplhá po žebříčku popularity. Takoví lidé jsou vzácní.

II. JAN KŘTITEL

Takovou mimořádnou osobností byl také Jan Křtitel. K Jordánu na poušť za ním chodily zástupy lidí a poslouchaly ho, i když k nim mluvil přísně, i když je napomínal. Napomínání nám není nikdy příjemné. Ale Jan to nedělá proto, aby se nad ostatní povyšoval. Chce jim otevřít oči.Volá je k nápravě. Volá naléhavě, aby se probrali a viděli se, jací skutečně jsou. To proto, že už brzy přijde ten, koho jim Pán Bůh slíbil a na koho dlouho čekali. Co nevidět už budou stát tváří v tvář Mesiáši. A proto je třeba mnoho věcí změnit. Nestačí jen říct: Omlouvám se, je mi to líto. Je nutno rozpomenout se na Boží vůli a dát vše do pořádku. Hlavně ve vztahu k druhým. Napravit křivdy. Nestrpět nespravedlnost. Nezůstávat lhostejný.

Janovo kázání mělo ohlas. Lidé jeho varování vzali vážně. Dávali se od Jana křtít a prosili ho o radu. Dokonce i celníci a vojáci se ptali: Co máme dělat? Dobrá rada je nad zlato, říká se. A Jan měl pro každého odpověď. Nikomu neřekl, že na to si musí přijít sám…

III. O MESIÁŠE JDE PŘEDEVŠÍM

O Janu Křtiteli se mluvilo čím dál víc. Lidé říkali: Teď se konečně něco pohne k dobrému. Ve svém očekávání se upínali k Janovi. Není on ten zaslíbený Mesiáš? Tak si to mnozí mysleli. Od něj čekali záchranu. Pro sebe i pro celý národ.

Ale Jan právě tohle odmítl. Nenechal se obdivovat. To všechno, co se děje, přece není kvůli mně. Nedělám to kvůli sobě. Já nejsem ten hlavní. Hlavní je ten, kdo přijde po mně. Já sám můžu jenom málo: upozorňovat vás na jeho příchod. Volat vás, abyste se změnili. Zvát vás na novou cestu, a tak připravovat cestu pro toho, kdo přichází po mně. To je můj úkol. Na něho, na toho pravého, vám chci ukázat. Na toho, který je silnější, než jsem já sám. Na skutečného Mesiáše.

III. JAN KŘTÍ VODOU, MESIÁŠ OHNĚM A DUCHEM SVATÝM. JAN KÁŽE A NAPOMÍNÁ, MESIÁŠ BUDE SOUDIT

A pokračoval dál. Ukazoval jim, že to všechno, co on dělá - jeho kázání i jeho křest v Jordánu – je jenom příprava. Ale to není nic proti tomu, co je teprve čeká. Já vás křtím jenom vodou, říkal Jan. Ale Mesiáš vás bude křtít Duchem svatým a ohněm. S ním přijde Boží soud i nový začátek. Jen on má moc vás zachránit. A změnit vás opravdu v nové lidi. Teprve on rozhodne o vaší budoucnosti. On je ten, který má všechno pevně v rukou. Tak jako hospodář po žních, který lopatou probere všechnu svou úrodu. Dobré zrno shromáždí v bezpečí ve své stodole. Ale co je prázdné jako plevy, to skončí v ohni.

IV. JANOVA KRITIKA SE NEZASTAVUJE ANI PŘED MOCNÝMI, ODVETA NA SEBE NENECHÁ DLOUHO ČEKAT

Jan napomínal a jeho varovný hlas nezmlkl ani před lidmi mocnými. Nikomu nenadbíhal. Veřejně kritizoval i krále Heroda za jeho nedovolené manželství. A najednou je všechno jinak. Ti u Jordánu přijali to Janovo napomínání pro sebe jako pomoc. Nechali si od něj poradit. Ale mocný vladař, ten se od nikoho kritizovat nenechá. Nenechá si nikým mluvit do života. Natož aby mu někdo radil, nebo ho dokonce napomínal! Herodes ten nepříjemný hlas umlčel. Dal Jana Křtitele zavřít do vězení. A tak všechno to své zlo ještě dovršil. Ukázal, že odezva na kázání evangelia může být různá, až hrůzná.

IV. HLAS Z POUŠTĚ STŘÍDÁ HLAS Z NEBE

Herodes Jana zavřel. Násilně umlčel jeho hlas. Co bude dál? Znamená to, že všemu je konec? Že tím zmařil i všechno očekávání? Že zmlkne i tohle evangelium? Ne, na to ani králova moc nestačí. Hlas z pouště sice umlknul. Ale vystřídal ho hlas mnohem mocnější. Hlas z nebe.

V. S JANEM TO NEKONČÍ, V JEŽÍŠI TO VSTUPUJE NAPLNO

Mezi těmi, které ještě před svým uvězněním Jan v Jordánu pokřtil, byl i sám Ježíš. I on přišel a vstoupil do vody spolu s ostatními. Začal svou cestu stejně, jako ji začali ostatní, jako ji začínáme my.

Při Ježíšově křtu jako by si ti dva předali štafetu. Ale co bude dál? Čekáme, co teď asi Ježíš řekne. Co udělá v takové chvíli? Ze všeho nejdřív se modlí. A jeho modlitba nezůstane bez odpovědi. Najednou je nebe dokořán. Jakoby proti všemu očekávání. Právě tehdy, kdy se všechno kolem uzavřelo a muselo zmlknout (Jana Křtitele zavřeli), Bůh otvírá dokořán. Nebe se otvírá, Bůh sám jde lidem vstříc. Ukazuje, že mu na nás záleží.

Díky tomuto Ježíši, nad kterým se otevřelo nebe, máme k Bohu otevřeno i my. Smíme vědět, že mezi ním a námi už neleží žádná překážka. On sám ji prolomil. Otevřel nám dokořán. Roztrhnul to, co nás navzájem oddělovalo. To je skutečný začátek nových věcí mezi Bohem a námi. Je otevřeno. A zůstane otevřeno. Navzdory tomu, co někdy vidíme kolem sebe.

VI. DUCH SVATÝ JAKO ZNAMENÍ NOVÉHO ZAČÁTKU

Ale tím to nekončí. Z otevřeného nebe sestupuje Boží Duch v podobě holubice. Vzpomínáte? Tehdy po potopě! Už tam to bylo znamení života. Znamení nového začátku. Podobně i teď začíná něco nového.

Něco úplně nového se začíná i v životě samého Ježíše. Od této chvíle se už cele začne věnovat poslání, které mu svěřil nebeský Otec. Tak to potvrzuje i hlas, kterým se Bůh k Ježíšovi hlásí: „Ty jsi můj milovaný Syn, tebe jsem si vyvolil.“ Ježíš je ten, kterým nám ukáže Boží laskavou tvář.

Podobně budou nové věci prožívat i ti, kteří se s Ježíšem setkají. Ve všech jeho slovech i činech budou lidé poznávat spásu. Boží Duch to způsobí, že mnozí budou moci začít docela nový život. Později pocítí přítomnost Božího Ducha i Ježíšovi učedníci. Bude jako vítr, který vyvane všechno staré. Jako čerstvý vítr do plachet na cestu nového života.

Tentýž Duch je i dnes všude tam, kde se i dnes věci mění. Kde končí zlo a začíná něco nového. Kde například? (Skoncovat se zlými návyky, mít trpělivost s tím, kdo mi jde na nervy, podat ruku ke smíření, odpustit, zastat se člověka „na okraji společnosti“, najít odvahu k dobrému slovu, obnovit vztahy, nestydět projevit lásku k Ježíši, přiznat chybu… Proto Pán Bůh otevřel své nebe a dává svého Ducha, aby se tyto nové věci na světě mezi námi dály.)

MODLITBA

Děkujeme, že jsou kolem nás ti, kterým na nás záleží. Prosíme, ať umíme přijmout od nich i slovo napomenutí. Vždyť to je proto, abychom i my uviděli nebe dokořán. Amen.

PODNĚTY PRO ROZHOVOR, další zpracování, hry

- viděli jste někdy křest dospělého? Ve skutečnosti nebo ve filmu? V kostele nebo venku, v řece? Je množství vody rozhodující pro platnost křtu?

- víte, kdo jsou kmotrové a k čemu slouží?

- víte, že slovo křesťan není odvozeno od slova křest, ale od jména Kristus?

- když je Ježíš nazván „milovaným Synem“, znamená to, že má u Boha protekci?

- víte, které církevní svátky spojujeme se symbolem holubice?

- za co káral Jan Křtitel krále Heroda: za nepoctivost, za krádež, za cizoložství, za nevěru, za ublížení ...

- proti kterému přikázání se Herodes v případě Herodiady zpronevěřil?

- čemu se nejvíc zpronevěřují dnešní mocní; za co byste pokárali dnešní vládce?

- už se vám někdy stalo, že jste upozornili na špatnou věc, na nějakou nespravedlnost, a ono se to nakonec obrátilo proti vám?(jako se to stalo Janovi, když kritizoval Heroda...)

-slyšeli jste už, že někdo řekl o čerstvě narozeném děťátku: „Ten jako by tátovi z oka vypadl!“? Co se tím myslí? V jakém smyslu by se toto rčení dalo použít o Ježíši jako Synu Božím?

- každé dítě si do prázdného erbu (vybarveného modře = voda, křest) může vepsat své jméno. Pak vyhledává a zároveň ke jménu vepisuje, o čem Jan hovořil: nést ovoce, činit pokání, dávat, být poctivý, ... S dětmi si o heslech povídejte.

- můžete si také vyrobit holubici (symbol Ducha svatého): z tvrdého papíru vystřihněte jednoduchou siluetu ptáčka, uprostřed prostřihněte a vsuňte papírek poskládaný „na harmoniku“. Pokud holubičku uvážete na nit, můžete ji pověsit třeba na lustr nebo do okna...

Odkaz na pracovní list

8 Zatčení Jana Křtitele

13 Herodes a Jan Křtitel

Odkaz na píseň

Neskládejte v mocných naději (EZ632)

Jeden Pán, jedna víra, jeden křest pojí nás

Tak Bůh tento svět miloval

Pane Ježíši Kriste, tys Syn Boží zajisté

Zní, zní, zní hlas temný, tichý

Nova země, nové nebe (SV223)

Jezu Kriste, Synu Boží, plný nebeského zboží

Cílová skupina

Školní

Mladší školní

Katechetické cykly

Pozvání na cestu - Evangelium Lukášovo

Biblický odkaz (kat)

Lukáš 3,15–22